

konnak második, javított kiadása. A szép kiállítású kötet kétezerrel több szócikkét hasznos ábrák, fotók, térképek, táblázatok egészítik ki. Számos kultúrtörténeti jelentőségű érdekességre lelhet benne az olvasó (én például sok minden más mellett megtudtam, mi a gleccserbor – Svájcban az örök hó és jég határán termelt szőlőből készült borkülönlegesség –, vagy hogy milyen és mekkora is volt régen az ún. postahordó), de a legfelkészültebb borászok és agrármérnökök is haszonnal forgathatják (akiknek bizonyára nem árt ismerniük például az OF–32 tí-

pusú, folyamatosan önüritő dekantert). Mercz Árpád és Kádár Gyula *Borászati kislexikonja* valóban hiánypótló munka, hiszen ezt megelőzően csak Gyürky Antal 1861-es *Borászati szótárát* vehette kézbe a (borászokodó) olvasó.

L. SIMON LÁSZLÓ

Magyar szőlőfajták (Mezőgazda Kiadó, Budapest, 2003, 258 oldal, ármegjelölés nélkül)

Borászati kislexikon (Mezőgazda Kiadó, Budapest, 2001, 340 oldal, ármegjelölés nélkül)

Művészet

FAJÓ JÁNOS:

Az én mesterem

Kassák műhelyében

„A tanítványnak a legfontosabb egy útbaigazító, jó mester. Ő az, aki pályára teszi és szakmailag-szellemileg eligazítja, hogy ne bolyongjon feleslegesen. Fontos ez azért is, hogy átadja szakmai kapcsolatait, hogy bevezesse a szakma különböző fóru-

maiba. A mesternek fontos a tanítvány, mert a tanítvány kizárólagos tudója a mester értékeinek. Rajta kívül mindenki csak felületes értékítéletet alkothat, mert nem volt »vér szerinti« munkakapcsolatban vele” – írja az elmúlt három-négy évtized egyik legismertebb absztrakt képzőművésze, Fajó János egykori mestérére, Kassák Lajosra gondolva. Arra a Kassákra, aki minden bizonnyal az egyik legösszetettebb, leggazdagabb életművet maga mögött hagyó író-

ja, képzőművésze, teoretikusa és művészetszervezője volt a magyarságnak. Aki – Fajó szerint – „a XX. századi Európa egyik szellemi atyja volt. Egy emberibb világ elvi megteremtője és legnagyobb hatású mestere.”

Kassák Lajos olyan alkotó, akit mindig újra fel kell fedezni. Akinek nagyságát, a magyar kultúrában, valamint az európai avantgárd mozgalomban betöltött egyedülálló szerepét ugyan senki sem kérdőjelezi meg, de akire ugyanakkor meglepően keveset hivatkoznak. Akinek az életműve valamiért nem jut el a széles közönséghez. Akinek a szigorúsága, tisztessége ma is példa kell hogy legyen.

Fajó János személyes hangvételű kötete éppen azt a célt szolgálja, hogy Kassák közelebb kerüljön hozzánk, hogy a szigorú, valószínűleg nagyon nehéz természetű, élete során számtalanszor megalázott, mellőzött író-képzőművész könyveit szívesebben, nagyobb kedvvel vegyük le a polcról, hogy körülülve az asztalt róla (is) beszéljünk.

A kötetben felvázolt személyes portré számos apró mozzanattal, Fajó benyomásaival, emlékképekkel, anekdotákkal gazdagítja eddigi ismereteinket. Leírja a mester egy napját, ahogy felesége reggelente kiszámolta neki az aznapi kávépénzt; a házasságról vallott nézeteit, a gyerekvállalásról, illetve nem vállalásról kifejtett – minden bizonnyal téves,

de azóta több avantgárd művész által követett – gondolatait; felvillan előttünk állandóan provokáló, vitakozó alakja, ahogy például különbséget tesz polgár és művész között; megtudhatunk valamit politikai éleslátásáról, morális tartásáról, következetességéről. Fajó feleleveníti Victor Vasarely alakját is, Kassákhoz fűződő kapcsolatát, s azokat az alkotó embereket, akik a hatvanas években az idős mester társaságát jelentették. Élvezettel olvashatjuk a kötetben a múlt század egyik legnagyobb művészegységének, az évtizedes művészbarát Hans Arp-nak Kassákhoz írt 1960-as levélben a következőket: „Kedves Kassák, az üzenet, hogy Kassák a maga hús és vér valóságában a közeljövőben Párizsba érkezik, jobban meglepett, mintha az a hír terjedt volna el, hogy Mikulás apó személyesen jön közénk...”

Fajó kötete többféleképpen is megidézi szeretett és tisztelt mesterének alakját és munkásságát: már Marafkó Bence tipográfiaja is a kassáki iskola világát eleveníti fel, egy olyan (könyv)teret alkotva, amelyben valóban autentikusan jelennek meg a gondosan kiválasztott, Kassák keze munkáját dicséző illusztrációk. A kötet külön érdeme, hogy közülük több itt látható először (például a húszas években készített, a szerző gyűjteményéből származó tusrajzok). Kassák Lajos konstruktivista rajzai, vázlatai, borítótérvei, képar-

chitektúrái tehát szép egységet képeznek a kassági tipográfia teremtette térben Fajó (nemegyszer mestere kiáltványait és programcikkeit megidéző) expresszív szövegével.

A személyes, megható, Fajó János erős érzelmi kötődéséről árulkodó részeket egy dokumentumértékű elemzés követi: a szerző 1969-ben előadott műelemzésével, a *Kompozíció II.* című festmény értelmezésével, végül pedig a megidézett mester átütő erejű költeményével, a *Festményeim előtt* című verssel zárul ez a figyelemre méltó kötet.

L. SIMON LÁSZLÓ

(*Vince Kiadó, Budapest, 2003, 89 oldal, 3500 Ft*)

Mednyánszky László művei a Magyar Nemzeti Galériában

A 19–20. század fordulójának iskolához nem sorolható magyar festői között Csontváry Kosztka Tivadar és Gulácsy Lajos neve mellett korábban kissé elsikkadt Mednyánszky Lászlóé. Pedig a kortársi kritika sokat tett megismertetéséért, Malonyay Dezső és Lyka Károly már életében monográfiát, tanulmányt írt róla, s halála után is a szakmai érdeklődés előterében maradt. A nagyközönség azonban kevésbé ismerhette,

aminek elsősorban az volt az oka, hogy művei hosszú időn keresztül nem kerülhettek bemutatásra gyűjteményes kiállításon. Az okok között, festményei egy részének elkalódásán túl, a nemzeti hovatartozását vitató és a báróságát vagy szexuális viselkedését kifogásoló vélekedések is szerepet játszottak. Éppen ezért jelentős esemény a hazai kulturális életben, hogy szlovák és magyar gyűjtemények összefogásával immár az életmű jelentős részét reprezentáló kiállítás nyílt meg az elmúlt év végén a Magyar Nemzeti Galériában.

A volt királyi vár két szintjét teljes egészében betöltő festmények, grafikák, vázlatok, fényképek és egyéb dokumentumok valóban átfogó képet adnak e nem mindennapi művészi pályáról. Az időrendi és tartalmi összefüggéseket egyaránt figyelembevevő, azokat kombináló rendezés minden korábbi kiállításnál hatásosabban mutatja be azt a mesterségbeli tudást és mögöttes világnézetet, amely Mednyánszkyt olyan jellemezte. Nem mintha minden képe tökéletes lenne, sőt, az igazán érdekes az, hogy a visszatérő megismerés során egy-egy műve igen eltérő esztétikai élményt okoz(hat), ami azt mutatja, hogy a képeket generáló lelkiállapottal szemben a néző csak igen nehezen tud tárgyilagos maradni: saját készenléte függvényében vagy befogadja, vagy elutasítja azt. A felvidéki